

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 14 grudnia 2012 roku Sąd Rejonowy w Skierniewicach, po ponownym rozpoznaniu sprawy, ustalił że w skład majątku wspólnego uczestników wchodzi spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego o wartości 225.000 zł, niezabudowana nieruchomości w miejscowości B. o wartości 15.450 zł, równowartość ceny sprzedaży nakładów na działkę rekreacyjną w kwocie 18.850 zł, równowartość cen uzyskanych ze sprzedaży samochodu r. scenie i koparki dresser w kwotach odpowiednio 12.000 i 15.000 zł, wierzytelność o zwrot środków zgromadzonych na rachunku bankowym prowadzonym przez Bank Spółdzielczy w S. w kwocie 1.039,20 zł oraz środki pieniężne pobrane przez uczestnika i nie zużyte na potrzeby rodziny w kwocie 182.481,97 zł.

Dalej, Sąd Rejonowy oddalił wniosek uczestnika o ustalenie nierównych udziałów małżonków w tym majątku i dokonał jego podziału, przyznając wnioskodawczyni J. J. (1) spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, a uczestnikowi M. J. pozostałe składniki majątku wspólnego. Wyrównanie udziałów nastąpiło poprzez zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kwoty 9.910,58 zł. Ponadto Sąd Rejonowy przyjął, że z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego uczestnika poniesione zostały nakłady w kwocie 164.107,23 zł w formie opłat leasingowych oraz innych należności z umowy leasingu maszyny do (...) / (...) uiszczonych w czasie trwania wspólności majątkowej. Rozmiar tych świadczeń miał niewątpliwie wpływ na cenę, za jaką uczestnik ostatecznie zakupił w/w. maszynę. Niesporne było, że uczestnik, korzystając z przewidzianej w umowie leasingu opcji kupna, nabył tę maszynę za kwotę 1.927,60 zł już po ustaniu wspólności majątkowej, w dniu 30 czerwca 2009 r. Sąd Rejonowy uznał, że maszyna stanowi składnik majątku osobistego uczestnika, a poniesione w czasie trwania wspólności majątkowej wydatki związane z umową leasingu są nakładami z majątku wspólnego byłych małżonków J. na majątek odrębny uczestnika. W ramach rozliczeń z tytułu nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty uczestnika, w oparciu o art. 45 § 1 k.r.i.o., Sąd Rejonowy zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kwotę 82.053,61 zł., stanowiącą połowę nakładów poczynionych z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego uczestnika postępowania.

Apelację od powyższego postanowienia złożył uczestnik postępowania, zaskarżając je w zakresie kwoty 187.491,26 złotych, która jego zdaniem została nieprawidłowo rozliczona, a to wskutek błędnego rozliczenia kwot z historii rachunku bankowego, rat leasingu, opłaty za wycenę, opłaty manipulacyjnej oraz czynszu inicjalnego z koparki (...) 432 D, nakładów i wydatków poczynionych z majątku osobistego apelującego na majątek wspólny, a także niezgodny z prawem jak i logicznym myśleniem co do zgromadzonego materiału dowodowego podział majątku na równe części a w szczególności okresu od 28 czerwca 2008 roku do 1 lipca 2009 roku. Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez odliczenie kwoty 30.000 złotych jako wpłaty własnej naliczonej do wypłat dokonywanych przez uczestnika z rachunku bankowego, odliczenie kwoty 4.198,13 złotych raty leasingu, odliczenie kwoty 23.293,13 złotych podatku VAT, zaliczenie kwoty 100.000 złotych za poczynione przez uczestnika nakłady, rozliczenie w nierównych częściach okresu od 28 czerwca 2008 roku do 1 lipca 2009 roku oraz ustalenie faktycznych lat pracy wnioskodawczyni.

Sąd Okręgowy w Łodzi, rozpatrujący sprawę na skutek apelacji uczestnika, postanowieniem z dnia 29 października 2013 r. zmienił orzeczenie Sądu Rejonowego jedynie poprzez obniżenie wielkości kwoty pieniężnej pobranej przez uczestnika z banku i niezużytej na potrzeby rodziny z 182.481,97 zł do 165.981,97 zł, co spowodowało zmniejszenie dopłaty dla wnioskodawczyni z kwoty 9.910,98 zł do kwoty 1.660,58 zł. W pozostałej części Sąd odwoławczy oddalił apelację. Zmiana postanowienia była spowodowana odmienną oceną dowodów – w jej wyniku Sąd Okręgowy przyjął, że na konto bankowe uczestnik wpłacił cenę uzyskaną ze sprzedaży koparki dresser, odrębnie rozliczoną w postanowieniu działowym przez Sąd Rejonowy, której powtórne uwzględnienie byłoby błędem.

Uczestnik zaskarżył postanowienie Sądu Okręgowego w części oddalającej jego apelację skargą kasacyjną opartą na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c.

Zarzuć naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 45 § 1 w zw. z art. 33 k.r.i.o. polegające na dopuszczeniu możliwości rozliczenia nakładów z majątku wspólnego na składnik majątkowy nabyty przez uczestnika po ustaniu wspólności majątkowej, a więc niebędący składnikiem majątku wspólnego w chwili ustania wspólności majątkowej, a jednocześnie przynoszący dochód stanowiący równowartość środków pieniężnych uznanych przez Sąd Okręgowy za składnik majątku wspólnego.

W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania podniósł naruszenie art. 378 § 1, art. 227 w zw. z art. 217 § 2 i 3 k.p.c. polegające na ich niezastosowaniu i nierozważeniu wszystkich wniosków i zarzutów apelacji, a konkretnie pominięcie wniosku uczestnika o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego oraz zarzutów dotyczących rozliczenia nakładów z majątku wspólnego, za które Sąd uznał pokrycie z tego majątku kosztów związanych z umową leasingu koparko-ładowarki (...) / INNA.

We wnioskach skarżący domagał się uchylecia zaskarżonego postanowienia w części oddalającej apelację uczestnika i przekazania sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Łodzi.

Postanowieniem z dnia 28 stycznia 2015 r., Sad Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie w części oddalającej apelację (pkt 2) i orzekającej o kosztach postępowania (pkt 3) i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Łodzi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu SN stwierdził, że zaskarżone orzeczenie zapadło przy błędnym zastosowaniu art. 45 § 1 k.r.i.o. w zw. z art. 33 k.r.i.o., bowiem wynikające z umowy leasingu prawo wykorzystywania koparko-ładowarki oraz przewidziane w tej umowie roszczenie o jej zakup w terminie wskazanym w umowie stanowiły prawa majątkowe, które wchodziły do majątku wspólnego małżonków na podstawie art. 31 § 1 k.r.i.o., nie została bowiem wypełniona żadna z przewidzianych w art. 33 k.r.i.o. przesłanek umożliwiających zaliczenie aktywów wynikających dla leasingobiorcy z tej umowy do jego majątku osobistego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna w części dotyczącej rozliczenia jednego ze składników majątku wspólnego w postaci koparko-ładowarki.

Na wstępie należy przypomnieć, że stosownie do unormowania zawartego w art. 398²⁰ zd. 1 k.p.c. sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Rozpoznając przedstawną kasację Sąd Najwyższy przesądził kluczowe dla sprawy zagadnienie sposobu rozliczenia w postępowaniu o podział majątku wspólnego kosztów i korzyści wynikających z umowy leasingu z opcją zakupu przedmiotu tej umowy, zawartej przez jednego z małżonków w związku z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą w czasie obowiązywania wspólności majątkowej małżeńskiej, opłacanej w przeważającej części z majątku wspólnego, czemu dał wyraz w swoim uzasadnieniu.

Zgodnie z zapatrywaniem Sądu Najwyższego, wadliwym było w niniejszej sprawie uznanie koparki-ładowarki (...) / INNA, po jej wykupieniu przez uczestnika postępowania, za składnik jego majątku osobistego, a w konsekwencji dokonanie, w oparciu o art. 45 k.r.i.o., rozliczenia nakładów z majątku wspólnego byłych małżonków na majątek osobisty uczestnika postępowania.

Stosownie do art. 45 § 1 k.r.i.o., każdy z małżonków powinien zwrócić wydatki i nakłady poczynione z majątku wspólnego na jego majątek osobisty, z wyjątkiem wydatków i nakładów koniecznych na przedmioty majątkowe przynoszące dochód. Może żądać zwrotu wydatków i nakładów, które poczynił ze swojego majątku osobistego na majątek wspólny. Nie można żądać zwrotu wydatków i nakładów zużytych w celu zaspokojenia potrzeb rodziny, chyba że zwiększyły wartość majątku w chwili ustania wspólności.

Należy jednak podkreślić, iż nakłady z majątku wspólnego na majątek osobisty małżonka już w chwili ich dokonywania muszą powodować przymnożenie (zakup nowych składników, ulepszenie już istniejących) lub utrzymanie majątku

osobistego małżonka. Zawarta zaś w czasie trwania wspólności majątkowej umowa leasingu z opcją zakupu przedmiotu tego leasingu nie była czynnością mającą spowodować powstanie majątku odrębnego uczestnika. Wynikające z umowy leasingu prawo wykorzystywania koparko-ładowarki oraz przewidziane w tej umowie roszczenie o jej zakup w terminie wskazanym w umowie stanowiły prawa majątkowe, które wchodziły do majątku wspólnego małżonków na podstawie art. 31 § 1 k.r.i.o., nie została bowiem wypełniona żadna z przewidzianych w art. 33 k.r.i.o. przesłanek umożliwiających zaliczenie aktywów wynikających dla leasingobiorcy z tej umowy do jego majątku osobistego. Koszty uzyskania tych praw nie miały więc charakteru nakładów na majątek odrębny uczestnika, lecz stanowiły wydatki ponoszone na uzyskanie prawa wchodzącego do majątku wspólnego.

Podział majątku wspólnego następuje przy uwzględnieniu jego wartości z dnia dokonywania podziału, ale według stanu istniejącego w chwili ustania wspólności majątkowej. W chwili zaś ustania wspólności majątkowej między stronami postępowania, w skład ich majątku wspólnego wchodziło wynikające z umowy leasingu prawo użytkowania maszyny (...)/INNA i roszczenie o jej nabycie. Objęcie majątkiem wspólnym uprawnień i roszczeń wynikających z umowy leasingu miało ten skutek, że konieczne było ich uwzględnienie przy ustalaniu składu majątku wspólnego. Późniejsze (mające miejsce już po ustaniu wspólności majątkowej) przekształcenie roszczenia o zakup ładowarko-koparki w prawo własności tej maszyny nie zmieniło wspólnego charakteru praw majątkowych stron, skoro bowiem roszczenie o nabycie niepodzielnego przedmiotu przysługiwało im wspólnie, to tak samo taktować należy prawo, które powstało w wyniku realizacji tego roszczenia, nawet jeśli nabycie własności nastąpiło w wyniku czynności podjętych przez jednego małżonka po ustaniu wspólności. W tym wypadku dokonanie zakupu stanowiło działanie mające na celu zachowanie wspólnego prawa.

W konsekwencji powyższego, ustalony w sprawie stan faktyczny należało uzupełnić o ustalenia dotyczące wartości i ceny nabycia przedmiotowej maszyny do majątku wspólnego. Równowartość maszyny będzie stanowiła kolejny składnik majątku wspólnego, zaś cena nabycia – nakład z majątku osobistego uczestnika postępowania na majątek wspólny.

I tak, przewidzianą w umowie leasingu opcję zakupu przedmiotowej maszyny zrealizował, już po ustaniu wspólności majątkowej, uczestnik postępowania. Z własnych środków finansowych uiszczył on cenę nabycia w wysokości 1.927,60 zł., co wynika z faktury VAT nr (...) z dnia 25 października 2010 r. (k. 537). Wartość ww. maszyny stanowi kwota 49.200 zł., którą Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o umowę kupna-sprzedaży z dnia 20 listopada 2013 r. (k. 542), w związku z brakiem możliwości dokonania jej wyceny przez biegłego sądowego wobec jej zbycia przez uczestnika postępowania.

Stąd też, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego w Skierniewicach z dnia 14 grudnia 2012 r. w ten sposób, że uzupełnił skład majątku wspólnego M. J. oraz J. J. (1) o kwotę 49.200 zł, stanowiącą równowartość przedmiotowej maszyny oraz ustalił, że kwota 1.927,60 zł stanowi nakład z majątku osobistego M. J. na majątek wspólny.

O sposobie podziału tej części majątku wspólnego Sąd orzekł w oparciu o art. 46 k.r.o. i art. 1035 k.c., stosując odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych. Zgodnie z art. 211 k.c., każdy ze współwłaścicieli może żądać, ażeby zniesienie współwłasności nastąpiło przez podział rzeczy wspólnej, chyba że podział byłby sprzeczny z przepisami ustawy lub ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem rzeczy albo że pociągałby za sobą istotną zmianę rzeczy lub znaczne zmniejszenie jej wartości. W sprawie niniejszej uczestnik postępowania zbył przedmiotową maszynę w dniu 20 listopada 2013 r., a więc rozliczeniu podlegała kwota stanowiąca jej równowartość.

W konsekwencji, po rozliczeniu nakładu z majątku osobistego M. J. na majątek wspólny w kwocie 1.927,60 zł, Sąd Okręgowy zasądził od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawczyni kwotę 24.118 zł tytułem spłaty z majątku wspólnego stanowiącego równowartość koparko – ładowarki, stosownie do art. 212 § 3 k.c. z zastrzeżeniem odsetek na wypadek opóźnienia w spełnieniu świadczenia na podstawie art. 481 § 1 i § 2 k.c. Termin sześciu miesięcy jest, w ocenie Sądu, wystarczający na zgromadzenie niezbędnych środków, a jednocześnie nie jest zbyt długi z punktu widzenia interesów wnioskodawczyni.

Wobec powyższego oraz z uwagi na treść rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, Sąd Okręgowy oddalił apelację w pozostałej części jako bezzasadną na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach sądowych należnych Skarbowi Państwa orzeczono na podstawie art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398), nakazując ściągnąć od uczestnika postępowania na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 188,58 zł wynagrodzenia biegłego sądowego za czynności związane z przygotowaniem do wydania pisemnej opinii.

O kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego orzeczono w oparciu o art. 520 §1 k.p.c. jako generalną regułę postępowania nieprocesowego. Nie było bowiem okoliczności do przyjęcia zasad szczególnych rozdziału kosztów z dalszych paragrafów powołanego artykułu skoro postępowanie niniejsze w równym stopniu dotyczyło sytuacji prawnej wnioskodawcy i uczestnika postępowania.

Wobec faktu, że w postępowaniu kasacyjnym, skarżący korzystał z pomocy pełnomocnika ustanowionego z urzędu, o kosztach przedmiotowej pomocy Sąd Okręgowy orzekł w punkcie V. wyroku na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 roku prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2015 r. poz. 615). Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika skarżącego z urzędu w postępowaniu apelacyjnym ustalono w oparciu o § 2 ust. 3, § 19 w zw. z § 6 pkt. 7 w zw. z § 13 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2013 r. poz. 461), przy uwzględnieniu kwoty podatku VAT ustalonej z wykorzystaniem stawki podatku VAT w wysokości 23 %.